

BUTLLETÍ INFORMATIU

Benvinguts al quart número del nostre butlletí!

Frisem per compartir amb vosaltres la informació principal sobre el nostre projecte i els darrers desenvolupaments de la nostra missió, per tal de generar un impacte positiu en les nostres comunitats.

Número 4
Tardor 2025

En aquest número TRACTEM...

- D'històries d'arreu d'Europa que mostren com la cultura i les arts poden enfortir realment l'espai cívic i protegir els drets fonamentals
- Enfocaments a la participació cívica i la governança democràtica que estan remodelant la manera com les autoritats públiques locals i regionals treballen amb els ciutadans per promoure i protegir els drets fonamentals

AMPLIANT L'ESPAI CÍVIC A TRAVÉS DE LES ARTS I LA CULTURA I ELS MODELS DE GOVERNANÇA LOCAL INCLUSIUS

Empoderament de les comunitats. Quan els drets es troben amb el desenvolupament local

A tot Europa, els enfocaments innovadors estan redefinint com es pot promoure i protegir l'espai cívic mitjançant la participació cultural, iniciatives educatives inclusives i nous models de governança que tracten les persones com a socis en lloc de subjectes. Dins del projecte B.RIGHT SPACES, hem estat observant, visitant i analitzant exemples inspiradors de diversos països de la UE: Portugal, Espanya, Itàlia, Suècia i altres. En aquests contextos, s'han implementat pràctiques i polítiques significatives, on les autoritats locals, els actors sectorials (per exemple, en els àmbits de la cultura i les arts) i la societat civil han unit forces per abordar reptes socials complexos.

Tant si es tracta de reconstruir comunitats posteriors al terratrèmol a Sicília, fomentar la inclusió a través de museus suecs o crear recursos culturals accessibles per als joves, aquests projectes revelen principis compartits: la participació, els marcs de drets humans i el poder transformador de la bellesa i la creativitat en contextos vulnerables.

Ahora, models de governança innovadors a tot Europa estan remodelant la relació entre institucions i ciutadans. A Torí, els processos d'innovació en el dret administratiu local ajuden a reconèixer els ciutadans com a cocreadors de la vida pública. A l'àrea metropolitana de Roma, les xarxes que abasten diversos municipis estan enfortint la vida cívica més enllà de la capital. I, a Catalunya, les autoritats del territori intenten contrarestar les tendències autoritàries mitjançant la formulació de polítiques col·laboratives i la legislació d'economia social

A escala de la UE, l'Agència dels Drets Fonamentals de la UE promou el concepte de "ciutats dels drets humans", integrant els drets sistemàticament en les polítiques municipals. El que uneix aquestes experiències diverses és una visió compartida: la cultura, l'educació i la participació no són perifèriques de la democràcia, sinó que en són el fonament.

Invertir en governança participativa, col·laboració creativa i drets culturals pot contribuir a generar confiança i fomentar la cohesió social, donant així a les comunitats les eines per imaginar i donar forma al seu propi futur.

Els articles que presentem en aquest butlletí exploren com aquests principis cobren vida en diferents territoris europeus, oferint lliçons valuoses per a responsables polítics, activistes i professionals de la societat civil que busquen ampliar i protegir l'espai cívic als seus territoris.

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

DEMOCRÀCIA CULTURAL EN ACCIÓ

Aspectes destacats dels WEBINARS de B.RIGHT SPACES

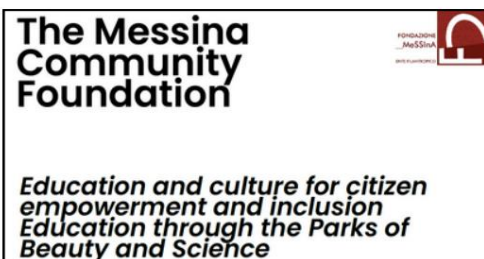
LA BELLESA COM A JUSTÍCIA SOCIAL: CULTURA I EDUCACIÓ A LES COMUNITATS MÉS VULNERABLES DE SICÍLIA

A Sicília, una regió que s'enfronta tant al canvi climàtic com a reptes socioeconòmics persistents, la Fundació Comunitària de Messina i la seva xarxa estan demostrant que les intervencions culturals i educatives poden ser eines poderoses per trencar els cicles de pobresa i marginació. El seu enfocament és ecosistèmic en lloc d'estar centrat en projectes, i aborda la naturalesa multidimensional de la pobresa mitjançant polítiques integrades que combinen serveis socials, projectes energètics, activitats culturals, educació i regeneració urbana. Els "Parcs de la Belleza i la Ciència" són una part central d'aquest model: edificis abandonats que han estat rehabilitats i que esdevenen infraestructures culturals i educatives permanents i centres de desenvolupament comunitari.

Capo Peloro, un antic camp de tir i far abandonat durant dècades, va ser reconvertit en museu d'art contemporani i centre de recerca i acull un festival cultural mediterrani internacional que ha creat col·leccions a través de donacions d'artistes al llarg de vint anys. Però potser el més sorprenent és el seu treball a Fondo Saccà, un barri de barraques construït després del terratrèmol de 1908. Aquí, la fundació va passar entre tres i quatre anys fent mediació social amb 200 famílies, generant confiança i superant el control de les organitzacions criminals i va poder recuperar prop de 2.500 metres quadrats i proporcionar habitatges dignes a 600 persones.

La zona recuperada ara inclou una biblioteca, una llar d'infants i laboratoris d'art. Aquests són serveis situats intencionadament al cor de la zona desfavorida. Tal com explica la direcció de la fundació, "descobrir la bellesa" en contextos caracteritzats per trampes de pobresa ajuda a canviar les mentalitats i genera esperança i força a les persones perquè puguin imaginar futurs diferents.

Aquesta filosofia s'extrapola a Procida Valdina, on una fàbrica de bioplàstics integra tallers de disseny que involucren estudiants i joves en la creació de nous productes i genera llocs de treball ecosostenibles a través de processos artístics. Combinant dignitat, bellesa i oportunitats pràctiques, demostren el poder de la cultura per transformar territoris vulnerables.

The cluster

The areas covered by the cluster include:

- **Social mediation and personalized social support** for disadvantaged people (mentally ill people, low-income families, former prisoners, etc.)
- **Energy projects** (design and implementation of energy efficiency, production and redistribution interventions, creation of Renewable Energy Communities, etc.)
- **Cultural production and events**, including the creation and management of museums, digital immersive rooms, international festival of performative arts, etc.
- **Educational activities** for students of all ages.
- **Business incubation and consolidation** of social enterprises, through training, coaching, temporary management, financial support, etc.
- **Financial services** (through a co-funded microcredit institution, a co-funded asset management company, partner banks, etc.)
- **Technological research** and innovation on several fields (energy production and distribution, housing, bioplastics, digital immersive rooms, etc.)
- **Urban regeneration interventions** (regeneration of buildings, urban art, regeneration of green spaces, etc.)

D'ESPECTADORS A CREADORS: L'INTEGRAL DE TORRES VEDRAS ENFOCAMENT ALS DRETS CULTURALS

A Torres Vedras, un municipi dinàmic del districte de Lisboa, la cultura s'ha convertit en l'eix central per a garantir els drets fonamentals dels ciutadans. L'enfocament del municipi, fonamentat en el reconeixement dels drets culturals garantit a la Constitució de Portugal, opera seguint un principi bàsic: que els ciutadans no han de ser mers espectadors, sinó creadors de cultura. Aquesta visió s'implementa a través d'una sofisticada plataforma de governança

col·laborativa anomenada "Rede Cultura" ("Xarxa Cultural"), que reuneix representants municipals, parròquies, agents culturals, artistes, institucions educatives i empreses privades. Aquesta xarxa multiparticipativa codeseñala plans d'acció anuals alineats amb un pla cultural estratègic desenvolupat a través del marc de l'Agenda 2030 de la UNESCO, garanteix l'avaluació comparativa d'impacte.

El municipi ha creat una xarxa d'espais culturals (museus, galeries, espais d'espectacles, etc.), cadascun dels quals amb una direcció artística i programes educatius independents. Es proporciona transport perquè totes les escoles puguin accedir a aquestes instal·lacions, mentre que els equips culturals també treballen directament amb les comunitats i als barris.

Resulta particularment innovador el suport del municipi a l'ecosistema cultural a través d'eines dedicades a les organitzacions de l'economia social que operen en les arts i la cultura. Organitzacions com l'Associació Cultural Emerge exemplifiquen aquest enfocament: la seva Acadèmia Visual involucra adolescents en la creació de projectes expositius complets, des del concepte fins a la inauguració, donant-los experiència pràctica en producció i gestió cultural. L'impacte a llarg termini és tangible: els participants continuen assistint a esdeveniments culturals, portant famílies i, en alguns casos, impulsant les seves pròpies iniciatives culturals.

DE LA TEORIA A LA PRÀCTICA: EL MODEL BASAT EN DRETS HUMANS PER A LA CULTURA DE VÄSTRA GÖTALAND

A la Suècia sud-occidental, la Regió de Västra Götaland ha desenvolupat un enfocament sistemàtic pioner per implementar els drets humans en totes les seves operacions, incloent-hi el sector cultural, oferint un model replicable per als responsables de garantir drets que volen anar més enllà de les declaracions i passar a la pràctica concreta.

La regió és única a Suècia per disposar d'un Comitè Assessor de Drets Humans que dona suport a la integració sistemàtica dels drets humans en els 57.000 empleats i serveis que afecten 1,7 milions d'habitants. Aquest comitè supervisa les pràctiques organitzatives, identifica àrees crítiques i manté el diàleg amb la societat civil, informant directament al consell regional. Un projecte de deu anys va posar a prova si els enfocaments basats en drets humans podien funcionar de manera efectiva en contextos suecs. Treballant amb museus, hospitals i atenció psiquiàtrica, els investigadors van documentar beneficis clars: el personal va guanyar orgull en ser garants de drets, els drets humans van proporcionar orientació en dilemes ètics difícils, la participació dels titulars de drets va augmentar de manera espectacular i tant el personal com els usuaris dels serveis van experimentar una millora en el benestar i l'empoderament.

A partir del marc de disset passos de l'ONU, la regió va desenvolupar una guia pràctica de cinc passos que posa èmfasi en la construcció de coneixement, l'anàlisi de qui no té accés als drets, l'establiment d'objectius, la implementació i l'avaluació, sempre valorant si els principis de dignitat humana, equitat, participació i responsabilitat es mantenen al llarg dels processos. El Museu de Västra Götaland exemplifica aquest enfocament amb la seva innovadora exposició "Coneix els Viatgers", la primera exposició permanent a Suècia sobre la comunitat Viatgera. Desenvolupada amb la participació igualitària dels membres de la comunitat i el personal del museu, el projecte va dur a terme noves excavacions arqueològiques conjuntament i va reexaminar col·leccions existents, revelant com la història dels Viatgers havia estat sistemàticament invisible. El museu també ha desenvolupat informació digital sobre els llocs, fent que els entorns culturals siguin accessibles independentment de la mobilitat, l'edat o la ubicació, integrada a la base de dades d'accessibilitat de la regió, desenvolupada amb organitzacions del moviment per la discapacitat.

A duty bearer for human rights

Advisory committee for human rights

Goals for social sustainability 2030

QUÈ ENS ENSENYEN AQUESTS ESPAIS...

A través d'aquestes diverses experiències europees, emergeixen un conjunt de lliçons compartides que mostren com la cultura, l'educació i les arts poden convergir per enfortir l'espai cívic, ampliar els drets i empoderar les comunitats.

- **La cultura és un dret, no un luxe.** Quan la cultura es tracta com un dret fonamental en lloc d'una activitat d'oci, esdevé la força per a la inclusió, la dignitat i la participació democràtica. Reconèixer la participació cultural com un dret cívic transforma tant les institucions com les comunitats.
- **La governança local configura l'espai cívic.** Els municipis i els governs regionals tenen un paper crucial en la garantia dels drets culturals. Quan les autoritats locals actuen com a facilitadores i habilitadores, en lloc de com a simples administradores, ajuden a ancorar les pràctiques democràtiques a nivell comunitari. Les estructures intencionals, com la xarxa Rede Cultura de Torres Vedras, poden empoderar els ciutadans, els artistes, els educadors i les autoritats locals per a cocrear estratègies, no només **consumir** cultura.
- **Els enfocaments sistemàtics converteixen els valors en pràctica.** La regió de Västra Götaland i la Fondazione Messina demostren que els principis dels drets humans només esdevenen transformadors quan s'integren en sistemes (és a dir, polítiques, marcs d'avaluació, formació del personal, etc.) que guien la presa de decisions diària.
- **La bellesa i la dignitat són formes de justícia social.** En llocs com els barris de barraques regenerats de Messina, la cultura i l'estètica no són adorns, sinó eines poderoses que aporten l'energia per restaurar l'autoestima, curar traumes i obrir camins cap a la transformació social i econòmica.
- **Les associacions multipliquen l'impacte.** La col·laboració intersectorial, per exemple entre la societat civil, les institucions públiques i els actors privats, pot crear ecosistemes de canvi. Cada soci aporta legitimitat, creativitat i recursos que permeten la resiliència a llarg termini.
- **L'educació i la cultura són interdependents.** Quan l'educació s'imbueix de creativitat cultural i el treball cultural es basa en l'aprenentatge, les comunitats adquireixen les habilitats i la imaginació per mantenir la participació cívica.
- **La democràcia creix amb la pràctica quotidiana.** Ja sigui a través d'exposicions dirigides per la comunitat, laboratoris culturals de barri o elaboració de polítiques participatives, aquests exemples mostren que la democràcia s'ha de viure diàriament, a les escoles, museus i espais públics on les persones es reuneixen per donar forma al seu futur compartit.

EL MARC DE LA UE PER A LES CIUTATS DELS DRETS HUMANS. COM LES CIUTATS EUROPEES ESTAN FENT REALITAT ELS DRETS (I PER QUÈ FUNCIONA REALMENT)

Arreu d'Europa, els municipis demostren que els principis dels drets humans poden anar més enllà de les declaracions i convertir-se en eines pràctiques de governança. L'Agència de la UE per als Drets Fonamentals (FRA) ha treballat estretament amb ciutats pioneres per posar a prova aquesta idea, plantejant una pregunta crucial: poden els marcs de drets humans guiar de manera efectiva el treball municipal quotidià? Les evidències mostren que sí, sempre que la participació, la voluntat política i les estructures institucionals s'alineïn. El moviment de ciutats pels drets humans, nascut a Rosario (Argentina) el 1997, s'ha estès per Europa amb ciutats com Graz, Viena, Utrecht, Barcelona i Pilsen que s'hi han compromès formalment. Per a moltes, la motivació era la coherència. Ciutats com Viena i Utrecht ja eren actives en la promoció de la igualtat i la inclusió, però els seus esforços eren fragmentats. El marc de ciutat pels drets humans va oferir una estructura unificadora que vincula les polítiques locals amb les normes internacionals.

La participació és central en aquesta transformació. Viena va implicar la societat civil durant anys abans d'adoptar la seva declaració el 2015, establint posteriorment una Oficina de Drets Humans, consells juvenils i iniciatives innovadores com el "speed teaching" entre personal municipal i residents. Utrecht va reforçar coalicions existents mitjançant consells consultius, mentre que Barcelona va institucionalitzar els pressupostos participatius i les consultes comunitàries. L'avaluació sistemàtica de la FRA destaca resultats tangibles. Per als càrrecs electes, adoptar un enfocament basat en drets millora la legalitat, la responsabilitat i la credibilitat. Per a les administracions, augmenta la coherència i garanteix la continuïtat més enllà dels cicles electorals. Per a la ciutadania i la societat civil, fomenta l'apoderament, la confiança i la col·laboració, ingredients vitals per a la resiliència democràtica.

El model de la FRA es basa en tres pilars interconnectats:

- Fonaments (compromís amb instruments internacionals i de la UE),
- Estructures (oficines, consells i representants dedicats als drets humans),
- Eines (mecanismes participatius, formació i iniciatives de sensibilització).

Ciutats com Graz il·lustren l'impacte del model: el seu Consell de Drets Humans informa anualment l'assemblea municipal, orientant el debat i les polítiques. L'èxit depèn d'una capacitat sostinguda, assegurant que alcaldes, administradors i funcionaris entenguin els mètodes participatius, gestionin expectatives i mantinguin el diàleg amb els residents.

La transparència i el retorn d'informació són crucials per mantenir la confiança i el dinamisme.

A mesura que la Comissió Europea revisa la seva Estratègia de la Carta de la UE i desenvolupa una nova Agenda per a les Ciutats, aquest moment ofereix una oportunitat crítica: escalar i sistematitzar la governança local basada en drets humans arreu d'Europa, fent que els drets no siguin només principis, sinó realitats viscudes en cada comunitat.

About human rights cities

- Self declaration
- A growing number in Europe and worldwide
 - Graz, Vienna, Salzburg
 - Utrecht
 - Lund
 - Barcelona, Valencia
 - Nuremberg, Cologne
 - Krakow, Gdansk, Sopot
 - Vilnius

"Becoming a human rights city means explicitly linking such [city] activities to human and fundamental rights obligations."

Doing so can have a reinvigorating effect, boosting confidence in local government and fostering public debates that ultimately help make fairer societies for all."

FRA Framework for Human Rights Cities

Does it add value to be a Human rights city?

- For Mayors and elected representatives
 - Legality, good governance, accountability, International recognition etc.
- For the administration
 - Consciousness, coherence, synergies, sustainability beyond electoral cycles etc.
- For partners
 - Civic space, partnerships and collaboration, innovation etc.
- For people
 - Trust, empowered people, consensus decisions etc.

Recursos de la FRA:

- [Ciutats dels drets humans a la UE: un marc per reforçar els drets localment](#) (Només en anglès), FRA, octubre de 2021
- [Ciutats dels drets humans a la Unió Europea: guia pràctica](#) (en totes les llengües de la UE), FRA, abril de 2022
- [Drets Humans Les ciutats posen els drets humans al mapa](#) (vídeo, en anglès)

A framework for human rights cities in the EU

- Three interconnected strands:
 - Foundations
 - Structures
 - Tools
- To reinforce standards and norms
- To inspire new human rights initiatives, foster peer-learning and cooperation
- To help cities assess their own state of development in fundamental rights.

EL CANVI DE CULTURA ADMINISTRATIVA DE TORÍ... QUAN TALLAR L'HERBA DEL TEU VEÍ ESDEVÉ DEMOCRÀCIA EN ACCIÓ

Aquí teniu una cosa que sona gairebé absurda: fins fa poc a Itàlia, si tallaves l'herba del parc públic al costat de casa teva, podies ser multat. No estaves autoritzat a tocar propietat pública, encara que estigués en estat de deixadesa. Això il·lustra perfectament la relació jeràrquica tradicional entre l'Estat italià i la ciutadania, una relació que Torí i més de 300 municipis italians estan reimaginant de manera radical.

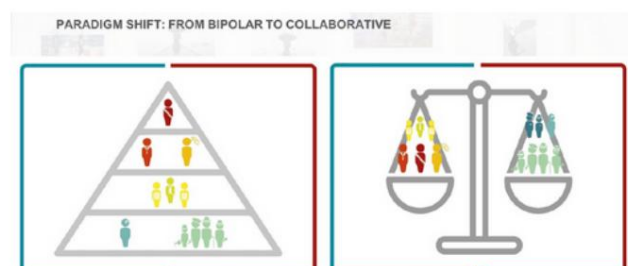
El canvi va començar amb una reforma constitucional el 2001 que va consagrar el principi de "subsidiarietat horitzontal", que bàsicament estableix que les autoritats públiques, a tots els nivells, han d'encoratjar la ciutadania a prendre iniciatives independents per a activitats d'interès comú. Això va ser revolucionari: es va passar d'un paradigma bipolar (Estat versus individus) a un de col·laboratiu, on els ciutadans són reconeguts com a portadors de recursos que poden unir forces amb l'administració pública per cuidar els béns comuns plegats.

El punt clau: són concebuts com a iguals.

HORIZONTAL SUBSIDIARITY PRINCIPLE

"States, Regions, Counties, Municipalities, Metropolitan cities and Town councils **favor citizens to take independent individual or collective initiatives to develop activities of common interest, based on the principle of subsidiarity**"

Article 118,4 of the Italian Constitution

Tanmateix, els principis constitucionals necessiten eines pràctiques.

Aquí és on entra en joc el "Reglament de col·laboració entre la ciutadania i l'administració per a la cura i regeneració dels béns comuns urbans". Redactat el 2016 amb el suport del centre de recerca LABSUS, aquest reglament va introduir els "pactes de col·laboració", acords formals a través dels quals la ciutadania i l'administració codesenyen com cuidar els béns comuns urbans, des de parcs i edificis abandonats fins a activitats culturals i projectes d'inclusió social.

El procés és genuïnament participatiu: els ciutadans que volen cuidar un bé comú urbà presenten la seva proposta, i l'administració ha d'obrir una taula de co-disseny. Junts defineixen objectius, determinen qui fa què, posen en comú recursos i estableixen mecanismes de governança. A tot Itàlia s'han signat prop de 7.000 pactes de col·laboració, amb Torí gestionant més de 48 espais públics, nou edificis i onze escoles mitjançant aquests acords.

El que sorprèn és la diversitat de participants: el 44% són associacions, però el 24% són ciutadans individuals i el 12% grups informals (persones que no volen crear organitzacions formals però volen contribuir). Fins i tot un 5,6% són empreses amb ànim de lucre que redefeixen el seu rol territorial al voltant de l'interès general. El focus? Majoritàriament zones verdes i espais públics (un 59% combinat), ciutadans que essencialment diuen a les autoritats: "aquests són béns comuns, i hem de cuidar-los junts".

Prenem com a exemple el Giardino Pellegrino a Torí: un jardí públic oblidat que es va convertir en el cor del barri gràcies a un pacte de col·laboració, acollint activitats diàries, programes educatius gratuïts, dinars veïnals, concerts i lectures. Això no és només mantenir un espai, sinó sobretot reconstruir confiança, relacions socials i practicar la democràcia cada dia. Com va dir un acadèmic, aquests pactes són "laboratoris de democràcia i escoles mare de política" on els ciutadans exerceixen drets constitucionals mentre aprenen a superar dificultats junts.

El repte principal? El canvi fonamental de tractar la participació com a excepcional a integrar-la estructuralment representa una transformació administrativa i cultural profunda que s'està produint lentament i arrela a tot Itàlia.

The shared administration of common goods in Turin

- Regulation adopted in 2016 and then updated in 2019
- From urban regeneration policies to collaboration pacts (Service for Peripheral Areas Transformation and Urban Regeneration, Department of European Funds and NRRP)
- 3 main city-wide/area-based Urban Regeneration programs/projects to test the Regulation
 - AXTO - Azioni per le periferie torinesi
 - CO-CITY - Urban Innovative Actions, 2017-2020

L'ENFOCAMENT DE CATALUNYA PER ENFORTIR LA PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA. REFORÇAR LA GOVERNANÇA COL-LABORATIVA EN TEMPS DIFÍCILS

Catalunya està responent als canvis polítics contemporanis d'arreu d'Europa —incloent-ne la creixent polarització política, els reptes per a les institucions democràtiques i l'augment de la fragmentació social— reforçant allò que és essencial: la governança col·laborativa i el dret de la ciutadania a participar en la configuració de les seves comunitats.

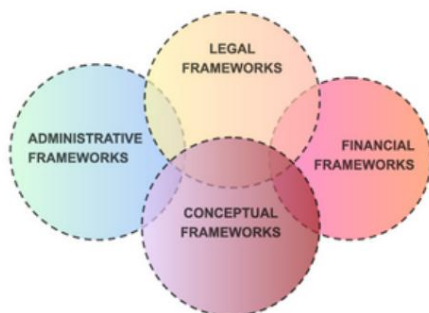
Fa uns mesos, la Generalitat va organitzar grups focals amb una vintena d'espais cívics per a debatre aquests reptes i el seu impacte en l'organització comunitària. La conclusió va ser clara: els espais cívics i els drets que els sustenten necessiten un reforç actiu mitjançant polítiques concretes i suport estructural.

La seva estratègia se centra en fer que els drets de participar, proposar, deliberar i autoorganitzar-se esdevinguin realitats estructurals i no només aspiracions. El govern del país impulsa diversos programes dissenyats amb la co-creació en ment: Cooperatives (espais per a la coordinació i la innovació en economia social i cooperativa), Joves a la Fuga (suport integral per a joves de 16 a 30 anys que experimenten malestar emocional), Comunitats Urbanes (promoció de xarxes de suport mutu i projectes econòmics arrelats a la comunitat) i CommunarESS (foment d'economies comunitàries per tal de satisfer necessitats col·lectives a través de l'autogestió).

Un avenç significatiu és el projecte de Llei sobre economia social i solidària, que recentment ha entrat en tràmit parlamentari. Un cop aprovat, es formalitzarà com s'entén i com es regula la participació ciutadana i la construcció comunitària a Catalunya, donant reconeixement legal a les economies comunitàries que ja funcionen en barris, pobles i ciutats.

L'enfocament funciona en quatre marcs de treball:

- **Legal** >> regulacions de participació, transparència, accés a la informació
- **Administratiu** >> simplificant la burocràcia, reduint les bretxes digitals i mantenint les opcions no tecnològiques
- **Financer** >> invertir en ciutadania activa, finançar projectes comunitaris, reconèixer que la participació requereix recursos)
- **Conceptual** >> empoderar els ciutadans, incloent-hi les veus marginades en la presa de decisions

Existeixen reptes: reunir persones amb diferents perspectives polítiques per tal de col·laborar en lloc de fragmentar-se. Algunes organitzacions es preocupen per mantenir la seva independència mentre participen en xarxes de col·laboració. Com reconeix la Generalitat, aquesta tensió és una part essencial de la democràcia.

El seu **consell pràctic**? Trobar la gent allà on és. Convida els funcionaris públics a espais comunitaris, no només a institucions formals. Crea "contacte directe", és a dir, experiència real del que generen les polítiques, connectant emocionalment amb la feina i les persones implicades.

La gestió pública la fan persones, i construir aliances dins les estructures administratives és important.

La conclusió: garantir els drets de la ciutadania a participar enforteix la democràcia en un moment en què augmenten el desinterès polític i la desconfiança institucional. Construir una governança col·laborativa entre administració i ciutadania no és només operatiu, sinó fonamental per mantenir societats democràtiques saludables.

QUÈ ENS PODEN ENSENYAR AQUESTS ESPAIS I EXPERIÈNCIES... (PART 1)

- **Respondre a les amenaces democràtiques requereix enfortir, no abandonar, els espais participatius.** La resposta de Catalunya a la creixent polarització i als reptes a les institucions democràtiques és instructiva: redoblar la governança col·laborativa, formalitzar els drets participatius, invertir en infraestructures cíviques. La tasca de la FRA guanya urgència a mesura que la confiança en les institucions disminueix a tot Europa. Els pactes de col·laboració de Torí ofereixen una alternativa tant a la privatització neoliberal com a la provisió exclusivament estatal. Quan la democràcia està sota pressió, la resposta no és l'eficiència tecnocràtica ni el control autoritari... sinó una participació més profunda, sistemàtica i amb més recursos que dona als ciutadans una veritable agència en la configuració de les seves comunitats.
- **Els marcs legals permeten però no garanteixen el canvi.** Els principis constitucionals (com la subsidiarietat horitzontal d'Itàlia) o la legislació (la propera Llei d'Economia Social de Catalunya) proporcionen legitimitat, però requereixen d'eines administratives pràctiques i de canvis culturals per a convertir-se en una realitat operativa.
- **El canvi en la cultura administrativa requereix temps i inversió.** La transformació és lenta i depèn del temps pressupostari i dels recursos per al desenvolupament de capacitats a tots els nivells. A més, garantir el "toc superficial" (és a dir, incorporar els administradors a les comunitats) implica que la participació experiencial, no només la formació procedimental, impulsa el canvi.

CONSTRUINT XARXES MÉS ENLLÀ DE LA CAPITAL. COM L'AUTORITAT METROPOLITANA DE ROMA ESTÀ ENFORTINT LA VIDA CÍVICA EN 121 MUNICIPIS

Imagina el repte: coordinar el desenvolupament territorial de 121 municipis, on una sola ciutat —Roma— concentra 3 milions d'habitants d'un total de 5 milions. La capital té una vida comunitària vibrant i una gran participació cívica. Però la resta del territori?... No tant... Com reforçar l'espai cívic en contextos tan diversos?

Això és exactament el que està abordant la Ciutat Metropolitana de Roma. Com a autoritat intermèdia entre els nivells regional i municipal, el seu paper no és prestar serveis directes, sinó crear eines útils que donin suport al desenvolupament social, cultural i econòmic dels 121 municipis. El model de governança de la Ciutat Metropolitana funciona en tres nivells: construir xarxes (entre associacions, ciutadans i municipis), desenvolupar capacitats i proporcionar marcs normatius. El seu enfocament reconeix que el canvi cultural és clau per a un desenvolupament territorial harmoniós que respongui a les necessitats reals dels habitants.

Entre les iniciatives destacades hi ha “In Viaggio sul Sociale”, un itinerari d'e-learning sobre coplanificació i codisseny que va atraure 1.200 participants, i “Insieme Siamo Arte”, que dona suport a xarxes existents centrades en la discapacitat. Ara en la seva tercera edició (amb una quarta en preparació), es tracta d'amplificar el que ja existeix més que crear des de zero.

Les Taules Metropolitanes per a la Convivència exemplifiquen el seu paper facilitador: escoltar residents estrangers va revelar mancances en l'accés a la sanitat, cosa que va impulsar la coordinació amb les autoritats sanitàries regionals. No resolen els problemes directament, sinó que connecten els actors adequats. Durant aquestes taules, l'autoritat escolta, recull informació i respon quan pot. Van descobrir drets sanitaris no utilitzats, així que van organitzar reunions amb la Regió (responsable de la salut pública) per abordar les demandes sorgides. És democràcia participativa en acció: escoltar, identificar mancances, connectar els actors adequats.

El treball normatiu inclou tres esborranys de reglaments (ús compartit de béns comuns, participació cívica, consulta permanent per a ciutadans estrangers) i el llançament d'un portal de participació basat en Decidim. Mitjançant fons europeus, coordinen la Partnership Ciutats de la Igualtat i implementen plans urbans integrats. A més, a través del fons de recuperació Next Generation EU, la Ciutat Metropolitana ha estat implementant plans urbans integrats.

Quina és la lògica darrere d'aquest conjunt de mesures? **“La participació és, abans que res, un estat mental i cultural que s'ha de cultivar cada dia des de baix; només podem preparar el terreny”.**

Aquest és el punt clau: el seu paper com a autoritat metropolitana consisteix a crear les condicions, construir capacitats, facilitar connexions i proporcionar marcs que permetin una participació cívica autèntica.

QUÈ ENS PODEN ENSENYAR AQUESTS ESPAIS I EXPERIÈNCIES... (PART 2)

- **La coherència requereix mecanismes estructurals.** Viena i Utrecht es van convertir en ciutats de drets humans per superar la fragmentació. Estructures dedicades, com ara oficines de drets humans, plataformes de coordinació o mecanismes de facilitació metropolitana, transformen iniciatives disperses en enfocaments sistemàtics.
- **Accessibilitat i adaptabilitat són essencials.** Els pactes de col·laboració de Torí funcionen perquè hi poden participar individus i grups informals, no només organitzacions establertes. Si els processos només atrauen els “sospitosos habituals”, reproduïxen dinàmiques de poder. Cal dissenyar processos que arribin a les persones allà on són, superant bretxes digitals i mantenint opcions no tecnològiques, amb una escala i una preparació adequades.
- **Els ciutadans com a portadors de recursos, no com a receptors de serveis.** El canvi de paradigmes jeràrquics a col·laboratius reformula les relacions. En tots els contextos, tractar els ciutadans com a socis amb recursos i coneixement transforma profundament les possibilitats.
- **La institucionalització garanteix la sostenibilitat.** Els líders carismàtics i visionaris inicien moviments; les regulacions, les oficines dedicades, els consells formals i els compromisos pressupostaris asseguren la continuïtat més enllà dels cicles electorals.
- **Les condicions materials importen.** Els drets formals requereixen suport material: processos garantits, espais adequats, infraestructura digital i recursos financers. La participació exigeix inversió sostinguda en projectes comunitaris, personal i infraestructura.
- **Comença a poc a poc, escala gradualment.** Torí va fer proves pilot en contextos específics abans d'expandir-se a tota la ciutat. Roma amplifica xarxes existents en lloc de crear-ne de noves. L'escalat basat en evidències funciona millor que els intents de transformació integral.
- **Els bucles de retroalimentació generen confiança.** És essencial demostrar com la participació ha influït en les decisions, fins i tot quan els suggeriments no es poden implementar completament. El silenci i la manca de seguiment després de la participació generen cinisme.
- **Els marcs internacionals i l'aprenentatge entre iguals poden accelerar la innovació local.** Les ciutats no necessiten inventar des de zero. Les xarxes internacionals, el finançament de la UE per a l'intercanvi (com la Iniciativa Urbana o el programa CERV), els marcs compartits (per exemple, les orientacions de la FRA, els models LABSUS) i les xarxes entre iguals permeten un aprenentatge i una adaptació més ràpids dels enfocaments provats als contextos locals.

QUÈ VE DESPRÉS?

PRESENTACIÓ DE LA “CARTA DE LA UE PER A LA DEFENSORS DELS ESPAIS CÍVICS”, BRUSSELS 3 DE DESEMBRE DE 2025

Brussel·les, 3 de desembre de 2025

El proper **3 de desembre**, els membres de **REVES** es reuniran a **Brussel·les** per adoptar la **Carta per a la Defensa dels Espais Cívics**, una de les iniciatives clau del projecte **B.RIGHT SPACES**, destinada a enfortir la democràcia, l'equitat i la sostenibilitat arreu d'Europa.

L'esdeveniment s'obrirà amb la presentació de la Carta per part d'un representant de **REVES**, seguida d'una sessió sobre el seu procés d'elaboració. Les aportacions de la *Vrije Universiteit Brussel·les*, la Generalitat de Catalunya i *FISE* (Polònia) il·lustraran el procés col·laboratiu i participatiu que ha donat forma a aquest document tan important. Un diàleg amb l'Agència de la Unió Europea per als Drets Fonamentals explorarà com la Carta s'alinea amb els drets fonamentals de la UE i els reforça, obrint la porta a una implicació institucional més profunda.

Els participants prendran part en un debat obert sobre la Carta i els reptes més amplis que envolten els espais cívics. Una taula rodona, amb representants (pendent de confirmació) del Parlament Europeu, el Comitè Econòmic i Social Europeu, el Comitè de les Regions, la Comissió Europea, la Generalitat de Catalunya i *Civil Society Europe*, reflexionarà sobre el paper vital dels espais cívics com a pilars de la vida democràtica.

La sessió conclourà amb reflexions de **REVES**, la Generalitat de Catalunya i altres membres, reafirmant el seu compromís compartit amb la protecció i l'expansió dels espais cívics arreu d'Europa.

Finalment, animem les parts interessades de tota Europa a completar l'[enquesta de la UE sobre justícia, drets i valors](https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/CERV_2021-2027), accessible en línia en aquest enllaç: https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/CERV_2021-2027, per a sumar la vostra veu a una conversa més àmplia sobre democràcia, inclusió i vida cívica.

El projecte B.RIGHT SPACES és un esforç conjunt, dut a terme pels següents membres del consorci:

TROBA'NS!

FACEBOOK

INSTAGRAM

